

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sayıltısı, sınırlılıkları, tanımları ve kısaltmalarına yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Eğitim insanlığın var oluşundan bugüne değin insanı sürekli olarak ilgilendiren etkinlik alanlarından birisidir. Tarihinin her döneminde insan, bu alanla ilgili olarak söylemde ve eylemde bulunma zorunluluğunu hissetmiştir. İnsanlığın gelişim sürecindeki tarihsel ve toplumsal koşullarına bağlı olarak eğitimin yapısında da gelişmeler olmuştur. İnsanoğlu toplum içinde yaşayan bir varlıktır. Toplum içinde yaşayan bir varlık olmasının gereği olarak da toplumla uyum içerisinde yaşaması gerekmektedir. Bireyin toplumla uyumlu olarak yaşayabilmesi için toplumu, toplumu oluşturan kurumları, bu kurumların işleyişini, birbirleriyle olan ilişkilerini ve yaşam için gerekli olan temel becerileri kavraması gerekmektedir. Bireyin yaşamla ilgili bazı temel kuralları aile içerisinde öğrenmesi çok zordur. Bu nedenle çocuğun toplumsallaşması ve yaşamı anlaması işlevini eğitim kurumları olarak gösterilen okullar üstlenmektedir (Öztürk,2006).

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevi, çocuğun toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumları tanımasını sağlayarak; toplumdaki rollerinin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Eğitim kurumları bu işlevi yerine getirerek hem bireyin mutlu ve üretken olmasını hem de toplumun sürekliliğini sağlar (Erden,1996).

Günümüzde bilgi çok kısa sürede hızla artmaktadır (Yağcı, 2008). Bu nedenle eğitim kurumlarının işlevi de sürekli olarak artan ve gelişen bilgi miktarına göre değişmektedir. Bilgi, çağımızın temel gücü olarak, her alanda anahtar güç konumunda

olduğunu hissettirmektedir. Bilgi akışı içerisinde hangi bilgilerin doğru veya gerçek, hangilerinin güvenilir olduğunu anlamak da giderek güçleşmektedir (Bodur, 2010). Bu konuda eğitim kurumlarına büyük sorumluluklar düşmektedir.

Bilgi kaynakları sınırsız imkanlar sunarken; güvenilir bilgiye ulaşma, bilgiyi işleme, bilgiyi çok fonksiyonlu bir iletişim becerisine dönüştürme vb. gibi durumlar bireyin yeni donanımlar kazanmasını gerekli kılmaktadır. Küreselleşen dünyanın artan seçenek ve çeşitliliği arasında bilgi birimlerinin sorgulanmadan ezberlenmesi yerine sorgulayan, merak eden ve araştıran, girişimci, karar verme becerisine sahip, bilgi teknolojilerini kullanan, problem çözen, iletişim becerilerine sahip, bilimsel, yaratıcı, eleştirel ve çok yönlü düşünen bireyler yetiştirme gereksinimi doğmuştur (Bodur, 2010).

Her öğrencinin ilgi, yetenek, çevre ve karşılaşacağı sorunlar farklıdır. Öğrenciler birbirinden farklı da olsalar düşünme becerileri kazandırıldığında karşılaşacağı sorunları çözebilme yetisine sahip olur. Bilimsel ve araştırıcı düşünmeyi öğrenen bireylerin aktif katılımı sağlanabilir. Öğrenme sadece okulla sınırlı değildir; bireyin yaşam boyu üretici olması, kendi kendine öğrenme, bilgi, beceri ve isteğine sahip olması sağlanmalıdır. Bilgi çok değişken olduğu için, okul bilgiyi aktarıcı değil, bilgiyi elde etme yolunu öğretici olarak, bireylerin okul dışında da başarılı olmalarını sağlamak amacıyla tüm derslerin düşünmeye dayalı araştırma yoluyla öğretilmesi gerekmektedir (Yağcı, 2008).

Eğitim kurumları bireyleri yetiştirirken onların düşünsel yetilerini ilerletmeli ve çağın gerektirdiği koşullarda bir insan yetiştirmelidir (Şentürk, 2009). Bunun için; program ve müfredatlar hazırlanırken öğrencilerin bu tür becerilerinin gelişmelerine olanak sağlayan hedef ve içerikler düzenlenebilir. Aynı zamanda eğitim örüntülerinin gelişen bilgi çağına ayak uyduracak nitelikte ve güncel olması gerekmektedir (Oflas, 2009).

Öğrencilere düşünme becerilerini kazandırmak, öğrenme-öğretme sürecinin özünü oluşturmaktadır. Düşünme sayesinde bilincimizi kontrol edebiliriz. Düşünmeyi öğrenmek demek, anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamak demektir. Çünkü düşünme sayesinde, parça parça olarak kazanılan bilgiler bir bütün haline getirilirler

ve faydalı ortamlara uyarlanırlar. Düşünme, bireylerin kişisel gözlem, deneyim ve duyularla ulaştıkları bilgileri kavramsallaştırmaları, analiz etmeleri, değerlendirmeleri ve farklı durumlara uygulamaları için gerçekleştirdikleri zihinsel bir etkinliktir. Bu nedenle de, öğrencilerde düşünme becerisi ve alışkanlığı geliştirilmelidir (Saban, 2000).

Öğrenmeyi ve başarıyı etkileyen üst düzey düşünme yetilerinden biri de eleştirel düşünmedir. Eleştirel düşünme bireylerin bilgiyi nasıl aldığı ve işlediği ile yakından ilişkilidir. Özellikle eleştirel düşünme; bilgiyi ararken, kullanırken, değerlendirirken ve üretirken gerekli bilgiyi gereksizlerden ayırmada üst düzey düşünme gücü gerektiren bir yaşam boyu öğrenme becerisi olması yönüyle büyük önem taşımaktadır. Eleştirel düşünme becerisini kazanmış bir birey, öğrendiklerini olduğu gibi kabul etmek yerine, birçok yönüyle ele alıp, neden ve sonuç ilişkileri üzerinde düşünebilir, öğrendiği kavramlar arasında akıl yürüterek mantıksal bağ kurabilir. Eleştirel düşünme becerisini bireye, öğrendiklerini ezberlemek yerine anlayarak öğrenmesinde yardımcı olacağını söylemek mümkündür.

Düşünme becerilerinin, mantığın en etkin olarak işlendiği alan "matematik"tir. Matematiksel düşünme, okullardaki formal öğretimde önemli bir konu olmasının yanı sıra, çocukların ve yetişkinlerin bireysel gelişim çalışmaları için mükemmel bir alandır. (Umay, 1996). Matematik dersinde işlem bilgisi ve kuralların yanında matematiksel düşünme için, esnek düşünerek bilinenden farklı çözüm yolu üretme, bu çözüm yollarını birbirleriyle karşılaştırma, akıl yürütme, deneme-yanılma yardımıyla sonuca ulaşma ve neden-sonuç ilişkileri kurma gibi düşünme becerileri gerekmektedir. İşte bu noktada, eleştirel düşünme becerisi öğrencilere karşılaştıkları problem durumlarını çözmelerinde ve problemin çözümü için seçecekleri strateji hakkında akılcı karar vermelerinde kolaylık sağlayacaktır. Çünkü eleştirel düşünme için, problem çözme, varsayımda bulunma, akıl yürütme, çıkarımda bulunma, tahmin etme gibi beceriler gerekli olan becerilerdir (Ayrancı, 2011).

Eleştirel düşünme becerisi öğrencilere kazandırıldığında; öğrenciler bilgi kaynaklarına ulaşma, bilgi kaynaklarını sorgulama ve elde ettikleri verileri değerlendirme/uygulama konusunda daha verimli bir çalışma içine girebileceklerdir (Oflas, 2009). Bu bakımdan, eleştirel düşünme; eğitim sürecinde bireyin kazanması

beklenen üst düzey bilişsel becerilerden birisi olup, günümüz eğitim programlarının istendik bir hedefidir (Unrae, 1997; Wolf, 1997). Dolayısıyla, eğitim-öğretim programlarının, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmasına özellikle dikkat edilmelidir (Baydar, 2012).

Bu gereksinim ve değişimin yansımaları günümüz eğitim sistemlerinin amaçlarına bakıldığında açıkça görülmektedir. Önceleri daha çok geleneksel bir yaklaşımla yapılan programlar, yerini daha bilimsel, daha sorgulayıcı ve daha araştırmacı olan çağdaş programlara, dolayısıyla da çağdaş eğitime bırakmaktadır. Bilindiği üzere çağdaş eğitim; bilimsel, yaratıcı, insan haklarına saygılı, araştırmacı, sorgulayıcı, özgür ve üretici bireyler yetiştirmeyi amaçlayan, aynı zamanda bireyde eleştirel düşünebilme ve problem çözebilme yetisini geliştiren öğrenci merkezli bir yaklaşımdır. Çağımızın gereği olan bu yaklaşım günden güne eğitim programlarımızda yerini alırken, 21. yüzyıl eğitiminin amaçlarında yer alan esneklik, kendi kendine öğrenme, olaylara geniş bir açıdan bakabilme, eleştirel düşünebilme ve yaratıcı problem çözme gibi kavramlar, sadece eğitimde değil, yaşamın her boyutunda sıklıkla kullanılmaya başlamıştır (Coşkun, 2011).

Bu bağlamda matematik dersi öğretim programında eleştirel düşünme becerisi, diğer üst düzey düşünme becerileri ile birlikte yer almaktadır. Fakat programda eleştirel düşünme becerisinin kazandırılmasının hedeflenmesi, kazandırıldığının bir göstergesi değildir. Bu nedenle matematik öğretim programının eleştirel düşünme becerisini geliştirip geliştirmediği, eleştirel düşünme becerisinin gelişmesini etkileyen faktörlerin neler olduğu, okullarda bu konu ile ilgili ne tür faaliyetler yapılabileceği gibi konuların araştırılması matematik öğretim programının uygulamadaki durumu açısından bilgi sunacak ve programın geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Matematik dersinin kendinden beklenen işlevi daha etkili bir biçimde yerine getirebilmesi için; matematik öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenlerin, programın eleştirel düşünme becerisini geliştirmesine yönelik görüşlerinin belirlenmesi araştırmaya değer bir konu olarak düşünülmüştür.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İlkokullarında uygulanmakta olan matematik öğretim programının eleştirel düşünme becerisini geliştirmesine ilişkin, devlet ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak belirlemektir.

1.2.1. Araştırmanın Alt Amaçları

Genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İlkokul matematik öğretim programında öğrencilerin eleştirel düşünme becerisinin gelişimini etkileyen faktörlere ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
2. İlkokul matematik öğretim programında öğretmenlerin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesi için okulda/sınıfta bulunmasını istedikleri ortam ve materyallere ilişkin görüşleri nelerdir?
3. İlkokul matematik öğretiminde eleştirel düşünme becerisinin kazandırılabilmesi için yapılabilecek çalışmalara ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
4. İlkokul sınıf öğretmenlerinin okul idaresinin eğitim programının hedefleri dışında öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi amacıyla yapabilecekleri çalışmalara ilişkin görüşleri nelerdir?
5. İlkokul matematik öğretim programının eleştirel düşünmeyi geliştirmesine ilişkin öğretmenlerin genel görüşleri nelerdir?
6. İlkokul matematik öğretim programının eleştirel düşünmeyi geliştirmesine ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. İlkokul matematik öğretim programının eleştirel düşünmeyi geliştirmesine ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. İlkokul matematik öğretim programının eleştirel düşünmeyi geliştirmesine ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında mesleki kıdeme göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

9. İlkokul matematik öğretim programının eleştirel düşünmeyi geliştirmesine ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında okuttuğu sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Matematik dersinde öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini kullanmaları gerekmektedir. Matematik dersinin kendinden beklenen işlevi daha etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için, programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin matematik öğretim programının eleştirel düşünme becerilerini kazandırma düzeyine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi önem kazanmaktadır. Öğretmenlerin amacı; bireylere sunulanı olduğu gibi kabul etmeyi değil, sağlam bir düşünce süzgecinden geçirerek yargılama, sağlıklı bir senteze ulaşma becerisi kazandırma ve öğrencileri düşünen birer vatandaş olarak yetiştirmek olmalıdır. Öğretmenlerin matematik öğretim programını eleştirel düşünme becerilerini kazandırma açısından değerlendirmelerini sağlamak bu araştırmanın beklentisidir.

Bu araştırmanın sonuçlarının program geliştirme uzmanlarına matematik öğretim programının geliştirmeyi hedeflediği üst düzey düşünme becerilerinden biri olan eleştirel düşünme becerisini ne derece de geliştirdiği hakkında bir dönüt sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece program geliştirme uzmanları matematik öğretim programındaki varsa eksiklik ve aksaklıkları görebilecek ve araştırma sonucunda programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşlerinden de yararlanarak gerekli düzenleme ve geliştirmeleri yapabileceklerdir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda matematik öğretim programı ile ilgili yapılabilecek geliştirme ve düzenleme çalışmalarının ardından öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini daha etkin bir şekilde kazanmaları ve bu beceriyi gündelik hayatlarına aktararak yaşam boyu kullanabilecekleri beklenmektedir.

Araştırmanın okul idarelerine ve Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (MEB)'na da katkılarının olacağı düşünülmektedir. Eleştirel düşünme becerisinin öğrencilere kazandırılmasında etkili olan faktörlerin belirlenmesi, öğretmenlerin bu

konuda okul idaresinden yapmasını istedikleri çalışmaların tespit edilmesi ve yine öğretmenlerin eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesi için okulda / sınıfta bulunmasını istedikleri ortam ve materyallerin belirlenmesi okul idarelerine ve MEB'e bu konuda yapabilecekleri çalışmalara ışık tutacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma sonuçları 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilkokullarında görev yapan 324 1., 2., 3., 4. ve 5. sınıf öğretmeni ile sınırlıdır.
- Sınıf öğretmenlerinin grubun bütününe temsil ettiği kabul edilmiştir.
- Araştırma sonucunda elde edilen bulgular öğretmenlerin ankete verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- Araştırma, araştırmacının maddi imkanı, zamanı ve ulaşabildiği kaynaklarla sınırlıdır.
- Bu araştırma tarama modeli ve araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama aracı olan anket ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada aşağıdaki sayılılardan hareket edilmiştir.

1. Verilerin toplanmasında kullanılan ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmektedir.
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin verilen anket formuna içtenlikle ve doğru bir şekilde yanıt verdikleri kabul edilmektedir.

1.6. Tanımlar

Düşünme: Elde edilen bilgileri akıl süzgecinden geçirerek yeni sonuçlar üretmektir.

Eleştirel Düşünme: Problem çözme, akıl yürütme, araştırma, sorgulama, inceleme ve yorumlama gibi süreçleri içeren bir düşünce biçimidir.

Matematik: Yapılar ve ilişkilerden oluşan zihinsel bir sistemdir.

Matematik öğretim programı: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) İlkokullarında 2012-2013 eğitim-öğretim yılında uygulanmakta olan matematik öğretim programı; tüm sınıf düzeylerini içine alacak şekilde, matematik eğitimi alanında yapılan milli ve milletlerarası araştırmalar, gelişmiş ülkelerin matematik programları ve ülkemizdeki matematik eğitimi deneyimleri temel alınarak hazırlanmıştır.

İlkokul: KKTC Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından belirlenen zorunlu eğitim sürecinde 6-11 yaşları arasındaki öğrencilerin öğrenim gördükleri eğitim kurumlarıdır.

Öğretmen: Bir bilim dalını, bir sanatı, bir tekniği veya belli bilgileri öğretmeyi kendisine meslek edinmiş kimsedir.

1.7. Araştırmanın Kısaltmaları

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

EDB: Eleştirel Düşünme Becerisi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS: Öngörüşel analizler, kuramsal uygulamalar ve karar oluşturma sistemleri organizasyonunu sağlayan bir kurumdur. (Statistical Packages for the Social Sciences)

F: Frekans

p: Anlamlılık düzeyi

ss: Standart Sapma

$\bar{X}$: Ortalama